

Vierde Advent, 20 december 2015
'Met Jozef onderweg naar Bethlehem'
Mattheus 1, 18-25 en Lukas 2-15

Het leven van Jozef lijkt enerzijds heel anders dan ons eigen leven: Jozef ervaart engelenverschijningen, dromen, Gods stem die hem vertelt wat hij moet doen. Maar anderzijds komt Jozef ook heel dichtbij ons eigen leven. Daar gaan wij vandaag naar kijken.

Jozef, een rechtvaardig persoon

Jozef komt tot de ontdekking dat zijn verloofde zwanger is, maar niet van hem. Wat een drama! Maar Jozef wilde daarom stilletjes het toneel verlaten. Waarom? *Omdat hij rechtvaardig was en Maria niet openbaar ten schande wilde maken*, vertelt ons Mattheus.

Volgens de wetten uit die tijd waren er twee mogelijkheden: of de vrouw werd door de man voor de rechters gesleept en zal als straf op haar overspel gestenigd worden. Of de vrouw zal van haar man een scheidbrief krijgen, waarmee de man officieel maar zonder rechtsvervolgning afstand van haar doet en haar wegstuurt. (Ik zou hier heel veel over kunnen zeggen, bijvoorbeeld dat de Bijbelse wetten milder en humaner waren dan de wetten van de buurvölker uit dit tijd..., je moet het dus in zijn context lezen..., maar dat laat ik allemaal even achterwege.)

'Jozef wilde Maria niet openbaar ten schande maken', schrijft Mattheus, 'want hij was rechtvaardig'. Dus geen steniging. Niet de weg van het recht. Maar ook niet met haar trouwen, dat kon niet meer, want dan zou Jozef overspel plegen. Immers: Maria had geslachtsgemeenschap gehad met een ander, dus dan behoorde zij die persoon ook toe, dan was zij *die ander* tot vrouw geworden. Jozef zat klem en kiest er daarom voor om *zelf* benadeeld te worden. Jozef wilde zijn verloofde die smaad niet aandoen, ondanks wat er was gebeurd. Hij zou zelf stilletjes van het toneel verdwijnen. Jozef spaart Maria en maakt zelf pas op de plaats.

Indrukwekkend hè, die rechtvaardigheid van Jozef! Die zuiverheid. Die oprechtheid en liefde. Dat is nu Bijbelse rechtvaardigheid, rechtvaardigheid zoals God het heeft bedoeld. Rechtvaardigheid, die gevuld is met liefde voor de ander!

In Jozefs tijd had je veel joden die zo met de wetten bezig waren om rechtvaardig te zijn, zodat de liefde helemaal door alle bijgevoegde wetsartikels onzichtbaar was geworden. Zo wettisch en rechtvaardig..., maar daardoor liefdeloos geworden. Maar de andere kant is – en dat gevaar zie je tegenwoordig volgens mij meer – dat men alleen maar over liefde spreekt, zonder regels of kaders. Alles is liefde; kaders en regels zijn ouderwets, uit de mode... Maar de liefde verwordt vervolgens tot puur een kwestie van gevoel en willekeur... met als gevolg dat de liefde wel heel erg kwetsbaar wordt zonder die duidelijke kaders... Jozef ontwijkt beide gevaren. Want Jozef wist hoe Gods wetten de liefde tot God en het heil van de ander op het oog hadden.

Jozef heeft ons onderweg naar Bethlehem veel te zeggen. Jozef, een man die de wetten van God serieus nam. Jozef, iemand die niet achteloos alles op zijn eigen manier invulde, zoals hij dacht dat het goed was en zoals het voor hem goed voelde..., maar die eerbied had voor wat God van hem vroeg. Jozef, een man die Gods Wet liefhad. Een man die op seksueel gebied zuiver wilde leven, voor zijn huwelijk... en in zijn huwelijk..., die daar radicale keuzen in maakte..., die zichzelf daarin beschermden en zijn aanstaande daar ook mee beschermden.

Jozef, een man die niet alleen Gods Wet liefhad, maar vooral ook de liefde die in Gods Wet opgesloten zat, tot bloei wilde laten komen. Zelfs al zou het ten koste van zijn eigen naam en zijn eigen toekomst gaan. Zelfs al moest hij afstand doen van zijn seksuele verlangens, of zijn gevoelens van boosheid... Jozef volgde niet simpelweg de regels – leven precies binnen de lijntjes – zijn rechtvaardigheid ging nog dieper... ging diep door zijn eigen ziel en doorsneed zijn eigen plannen.

Op weg naar Bethlehem, meegenomen in Gods plan met de wereld, word ik bevraagd op mijn eigen levenshouding en levensinstelling. Ik wil ook mee naar Bethlehem. Ik wil ook mee op weg naar Gods toekomst. Ik wil ook Gods werk in mijn leven ervaren! Maar stem ik zelf mijn leven daar ook op af? Ben ook ik bereid om Gods kaders in acht te nemen... om Gods liefde te beantwoorden met mijn leven... om moeilijke keuzen te maken... om het heil van de ander boven mijn eigen welzijn te verheffen... om het voorbeeld van Jozef ter harte te nemen?

Jozef gaat een lastige weg

Jozef zat klem, wat moest hij nu kiezen? Gelukkig brengt een engel uitkomst. Hij kwam letterlijk en figuurlijk als een engel... en stelt Jozef gerust: Jozef hoeft niet bij Maria weg te gaan..., want Maria heeft geen ander. Maria heeft namelijk geen kindje ontvangen door toedoen van een man, maar door het wonderlijke werk van de Heilige Geest.

Er was dus geen sprake van geheime relaties en bedrog. Gelukkig! Maar de weg die Jozef vervolgens gaat, lijkt mij toch ook wel lastig... Wat zou de buurt bijvoorbeeld van dat nog-niet getrouwde stelletje zeggen? En hoe zou dat voor hem zijn: een vrouw met een kind dat niet van hem is? Alleen maar blijde verwachting omdat de Redder geboren zal worden, maar wat zag hij daar op dat moment van? ... En dan komt er nog die barre tocht naar Bethlehem achteraan, vanwege de volkstelling die keizer Augustus zo nodig wilde houden. Al met al gaat Jozef een heftige weg... een weg met veel vragen... met veel onduidelijkheden ook... we moeten het niet al te rooskleurig en met gezellige Kerstgevoelens lezen...

Jozef ging volgens mij - naast die wonderen en die engelenverschijningen dan – gewoon een weg zoals u en mij. Een weg door het leven waarbij best wel veel dingen onduidelijk waren. Een weg waarop je soms op kruispunten staat, waar je heel moeilijke beslissingen moet maken. Een weg waarop je ook niet altijd begrijpt hoe God het heeft bedoeld... of hoe God je nu zou kunnen gebruiken in Zijn werk. Een weg waarop hij best heel wat moest dragen en verdragen... waarop hij

best wel wat moet incasseren en waarbij zijn omgeving hem ook niet altijd zou hebben begrepen...

De weg waarop Gods Koninkrijk baan breekt, is geen snelweg en heeft geen overduidelijke routekaart. Het is een weg waarop het soms behoorlijk kan zijn is..., een weg die kuilen bevat, waarop je op barricades stuit en soms kruispunten moet overgaan waarop grote beslissingen moeten worden genomen... een weg die soms zo heel vreemd loopt en waarop je soms ook God helemaal niet ervaart...

Jozef verdwijnt vervolgens alsnog onopvallend van het toneel... Na de Kerstgeschiedenis horen wij niets meer van hem. Zou hij vroeg gestorven zijn? Jozef laat ons zien hoe u en ik als gewone mensen een klein schakeltje mogen zijn in Gods plan... in Gods weg met de wereld, die via Bethlehem is gelopen. Een klein schakeltje maar...misschien heel onopvallend..., zonder dat er grote verhalen over ons leven blijven hangen..., op een moment zo opeens van het toneel verdwenen... maar daar gaat het niet om... *God gaat verder met Zijn weg, met Zijn plan voor de wereld.*

Jozef vol van hoop

Maar... Jozef ging blijkbaar wel die weg die God met hem voorhad, ondanks dat het zo heftig was! Jozef maakte keuzen. Hij nam zijn verantwoordelijkheid. Hij toonde doorzettingsvermogen. Wat bracht hem daartoe om zo toch vol goede moed en geloof door te gaan?

Ik zie iets heel moois in hoe Mattheus die allemaal beschrijft. Ons Bijbelgedeelte begon met: 'de geboorte van Jezus Christus was nu als volgt.' In de oorspronkelijke taal staat er: de *genesis* van Jezus Christus was als volgt... Genesis, het begin. Volgens mij neemt de engel Jozef daar ook mee naar toe. Naar Genesis. Want Genesis vertelt ons hoe het leven tussen God en mens is bedoeld: als een samenleving, in harmonie, in liefde, in vertrouwen, zonder dat er ook maar iets tussen God en de mensen instaat. Maar Genesis vertelt ons ook hoe de mens van God afraakt door aan Gods woorden te twijfelen en de keuze te maken om naar een medeschepsel te luisteren in plaats van naar God. Het gevolg is verwijdering, *vervreemding*: Adam en Eva verschuilen zich uit angst voor God. De mensen schamen zich ten opzichte van elkaar. De mensen ondervinden moeite in het bewerken van de aarde. Vervreemding ten opzichte van God, ten opzichte van elkaar en ten opzichte van hun omgeving. God stelt de zonde vervolgens aan de kaak..., maar God belooft ook dat de vrouw een Nageslacht zal krijgen dat de slang, de verleider, de kop zal vermorzelen (Genesis 3,15).

Maar daar komt de engel bij Jozef nu dus op terug: dat Nageslacht, dat Nageslacht dat de strijd tegen die slang, die verleider, zal aangaan..., dat Nageslacht zal nu binnen enkele maanden geboren worden! En dit Nageslacht, deze Zoon, die zal Zijn volk, dat in de zonden is verstrikt geraakt, bevrijden. Hij zal die vervreemding die er tussen God en mensen en tussen mensen onderling is gekomen... Hij zal deze vervreemding wegnemen. Niet meer een Adam en Eva die zich in de bosjes verschuilen uit angst voor de stem van God die hen roept. Nee: *Immanuel, God met*

ons! Deze Zoon, dit Nageslacht, deze nieuwe Genesis, zal de mensheid bevrijding brengen. Bevrijding, redding van hun zonden. Bevrijding uit hun vervreemding. Bevrijding uit de vervreemding ten opzichte van God: God met ons. En bevrijding van de vervreemding ten opzichte van elkaar. Want dit Nageslacht, deze Zoon, zal mensen voorgaan om de grenzen tussen ons en de ander over te steken. Om niet meer onderscheid te maken. Om ons niet meer ten opzichte van de ander te laten leiden door vooroordelen en vooringenomenheid. Om de hoer en de corrupte tollenaar, de onheilige Samaritaan en de onreine melaatse tegemoet te treden... met liefde en bewogenheid. De Zoon van Maria zal deze bevrijding brengen. God met ons....

Precies zo zal Jezus later Zijn discipelen bemoedigen – iets wat Jozef niet meer mee heeft gemaakt – 'Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding van de wereld' (Mat. 28:16-20). Ik ben met u. God met ons. En Ik zend u uit, tot alle volken, alle leeftijden, alle sociale lagen, alle nationaliteiten, alle levensstijlen... De vervreemding ten opzichte van elkaar voorbij.

Deze geboorteaankondiging moest Jozef hoop geven, moed geven, om die lastige weg waarop hij terechtgekomen was, verder te lopen... naar Bethlehem. Het zou voor hem niet gemakkelijk worden... het is de vraag of het alles voor hem een happy end heeft gekregen, want het blijft toch een raadsel waar Jozef na de Kerstgeschiedenis is gebleven. Maar Jozef ging die weg... vol van die hoop op bevrijding voor het volk, voor de wereld... bevrijding van de zonden, bevrijding van onze vervreemding... die nieuwe Genesis,.

Ik hoop dat u met Jozef mee zult trekken. Misschien is Jozef wat dichterbij gekomen op dit stukje van de Adventsreis naar het Kerstfeest. Misschien voelt u toch nog heel wat afstand en ervaart u uw eigen leven heel anders dan zoals het van Jozef staat beschreven. Maar ik hoop dat u die hoop, die Jozef werd aangezegd, vast zult houden... die belofte van de Redder, Die is geboren en Die komt. Ik hoop dat u misschien nu al iets van die bevrijding van de Redder in uw leven mag ervaren. Dat God voor u – ondanks alle mogelijke vragen – geen vreemde meer zal zijn... iemand waarvoor u zich voor verschuilt... maar dat u al in die verbinding met God bent gaan staan.

Jozef ging onderweg naar Bethlehem... in verwachting van de Redder... in de hoop op bevrijding... in het verlangen naar het Ere zij God en de vrede op aarde.

ds. E.G. (Eddy) de Kruijff
tel. 010 210 89 71
dekruijff@live.nl